

فهرست

- 312..... سخن سردبیر
 رویکرد فرآیندی به تعلیم و تربیت با نظر به دیدگاه
 315..... مقام معظم رهبری.....
 / زهره هادی اطهر ، فاطمه وجدانی
- نیازسنجی آموزشی دانشجویان در تفسیر موضوعی
 335..... قرآن کریم (مورد مطالعه دانشگاه فرهنگیان).....
 / محمدتقی میشری
- تبیین اهداف برنامه درسی خردگرایانه در منابع
 353..... اسلامی.....
 / پری مشایخ ، محمدرضا نیلی ، سید ابراهیم میرشاه جعفری
- بررسی تطبیقی نظریه مقاصد شریعت با اهداف
 371..... شریعت از منظر تفکر شیعه و اهل سنت.....
 / علیرضا حیدرزاده
- چرا جامعه‌شناسی معرفت به جامعه‌شناسی معرفت
 385..... علمی منجر نشد؟.....
 / غلامحسین مقدم حیدری
- جایگاه وجودی قلب در نفس‌شناسی صدرای.....
 405.....
 / علی بابایی
- بررسی رویکرد خانواده‌درمانی روایی بر اساس
 423..... رویکرد تهذیبی.....
 / محمود آزادی ، حسین بستان نجفی
- تحلیل دیدگاه ناصر خسرو پیرامون دو مفهوم عقل و
 437..... دین.....
 / سید هاشم گلستانی ، نرگس کشتی‌آرای ، سمیه کاظمی
- 463..... چکیده انگلیسی.....

فصلنامه مطالعات معرفتی در

دانشگاه اسلامی

72

سال بیست و یکم / شماره سوم ، پاییز 1396

ISSN 2322-5246

صاحب امتیاز:

پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

مدیر مسئول: حجت‌الاسلام دکتر حبیب محمدنژاد

سردبیر: حجت‌الاسلام دکتر عبدالحسین خسروپناه

مدیر داخلی: دکتر جعفر محرمی

هیئت تحریریه: (به ترتیب الفبا)

جواد اژه‌ای، دانشیار گروه روانشناسی تربیتی و مشاوره دانشگاه تهران

و هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

رضا برنجکار، دانشیار گروه فلسفه دانشگاه تهران

عبدالحسین خسرو پناه، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و

هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

علی‌اکبر رشاد، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

محمد محمدرضایی، دانشیار گروه فلسفه دانشگاه تهران

سیدحسن مصطفوی، دانشیار گروه فلسفه کلام اسلامی دانشگاه امام صادق (ع)

مجید معارف، استاد گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران

حسن ملکی، دانشیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه علامه طباطبائی

و هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

ویراستار فارسی: کورش گوهریان

ویراستار انگلیسی: جعفر محرمی

مترجم: بهرام انجم روز

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان قدس و

وصال، کوچه اسکو، پلاک 15، کد پستی: 1417833411

تلفکس: 021-84222489

فصلنامه در سایت ISC ، noormags و magiran نمایه می‌شود»

Website: <http://ksiu.nahad.ir>

E-mail: dislamic5@gmail.com

قیمت: 25000 ریال

فصلنامه «مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی»

طبق نامه 3/195771 مورخ 1391/10/06 « کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور»، به دریافت

درجه «علمی - پژوهشی» نایل شده است.

سخن سردبیر

جامعه ایران در سال 57 شمسی انقلاب کرد و لکن انقلاب ایران پایان‌پذیر نیست و مرتب در حال شدن است. انقلاب سال 57 یک انقلاب سیاسی بود. دولتی کنار رفت و دولت دیگری به نام دولت اسلامی جایگزین آن شد. این انقلاب در مسیر شدن قرار دارد و مرتب در حال پاسخ دادن به پرسش‌های فراوان فلسفی و کلامی و حقوقی و اجتماعی است.

یکی از پرسش‌های فلسفی و فکری در جامعه ایران، پرسش از ماهیت مدرنیته و نسبت آن با انقلاب اسلامی است. آیا انقلاب اسلامی می‌تواند با مدرنیته (مبانی فلسفی و علوم و صنایع و سبک زندگی مدرن) کنار بیاید؟ پرسش دیگر درباره سنت است که چه مقدار از سنت و میراث گذشتگان در دنیای جدید، قابلیت بهره برداری دارد؟ پس شناخت دقیق سنت و مدرنیته و امکان و چگونگی تعامل بین سنت و مدرنیته در مسیر انقلاب اسلامی بسیار اهمیت دارد. این دسته از پرسش‌ها به ساحت فکر و اندیشه و فلسفه مربوط است و نگارنده در دو کتاب "در جستجوی علوم انسانی اسلامی" و "جریان شناسی فکری ایران معاصر" بدان پرداخته و پاسخ داده است.

دسته دیگری از پرسش‌ها به ساختارهای کشور ارتباط دارد و اینکه آیا این ساختارهای موجود می‌توانند به انقلاب اسلامی استمرار ببخشند؟ آیا دولت پارلمانی موفق‌تر است یا دولت ریاستی؟

مقام معظم رهبری در چند سال پیش در کرمانشاه مدل دولت پارلمانی را قابل بررسی شمرد و اینک از سوی برخی از نمایندگان دوباره این طرح پیشنهاد شده است و اینکه غرض از طرح این پیشنهاد چیست؛ محل بحث ما نیست و لکن باید توجه داشت که حکمت طرح دولت پارلمانی، جلوگیری از اختلاف بین مجلس و دولت بوده است و در این زمان که هماهنگی نسبی بین قوای مقننه و مجریه وجود دارد؛ طرح این پیشنهاد چه توجیهی می‌تواند داشته باشد؟

بگذارید سؤال را به گونه دیگری مطرح کنم؛ آیا مجلس شورای اسلامی در وظیفه اصلی خود که تقنین کارآمد و نظارت بر اجرای قوانین توسط دولت است؛ موفق بوده است؟ همه ما شاهد این هستیم که نمایندگان مجلس برای اینکه بتوانند دوباره منتخب شوند؛ وارد عرصه‌های اجرایی کشور می‌شوند و بر وزرای دولت برای تعیین مدیران و تصویب فعالیت‌های اجرایی در شهرستان‌هایشان فشار می‌آورند و به جای اینکه دغدغه تقنین داشته باشند؛ بیشتر از هر چیزی، دغدغه امور اجرایی شهرستان خود را دارند و قوه مقننه به عنوان بخشی از قوه مجریه تبدیل شده است. این تبدیل به کشور آسیب‌های زیادی را تحمیل کرده و باعث تضعیف تقنین و ناکارآمد شدن قوانین و عدم نظارت مجلس بر اجرای صحیح قوانین شده است.

سخن سردبیر ♦ 313

حال اگر دولت پارلمانی تحقق یابد؛ اجرایی شدن نمایندگان، مضاعف خواهد شد و تقنین و نظارت به مراتب بیشتر از پیش تضعیف می‌گردد. پس تحقق دولت پارلمانی وقتی معقول است که ابتدا درباره تغییر ساختاری قوه مقننه اندیشید. نگارنده در بیست سال پیش در کتاب جامعه مدنی و حاکمیت دینی در این باره اندیشیده و پیشنهادی داده است.

این نشریه تلاش می‌کند به مهمترین پرسش‌های معرفتی و کاربردی در زمینه انقلاب اسلامی بپردازد و اینک خلاصه‌ای از مقالات این شماره به استحضار خوانندگان می‌رسد:

مقاله «**رویکرد فرآیندی به تعلیم و تربیت با نظر به دیدگاه مقام معظم رهبری**» نشان می‌دهد دوازده نهاد با نقش تربیتی شناسایی و در قالب چهار گروه: نهادهای سیاست‌گذاری و راهبری کلان، نهادهای سیاست‌گذار-حمایتی-عامل، نهادهای عامل-حمایتی، و نهادهای عامل، مؤثر است. برای موفقیت و تاثیرگذاری برنامه تربیت، عملکرد تربیتی تمامی این نهادها باید برنامه ریزی و مدیریت شوند.

نگاشته «**نیازسنجی آموزشی دانشجویان در تفسیر موضوعی قرآن کریم (مورد مطالعه دانشگاه فرهنگیان)**» حکایت از این دارد که سرفصل‌های موجود در درس تفسیر موضوعی قرآن کریم مورد رضایت دانشجو معلمان نبوده و نیاز آنان در این درس علاوه بر اختلاف نظری که در بین پسران و دختران وجود دارد؛ در رشته‌های علوم پایه و علوم انسانی نیز متفاوت است.

مقاله «**تبیین اهداف برنامه درسی خردگرایانه در منابع اسلامی**» به منظور تبیین و اعتباریابی اهداف برنامه درسی خردگرایانه در متون اسلامی تدوین شده است. بر اساس سه مرحله پژوهش هدف‌گایی برنامه درسی خردگرایانه در متون اسلامی، پرورش عقل در جهت قرب الی‌الله و رشد حکمت و اهداف کلی این برنامه رشد بصیرت و شناخت؛ رشد تفکر، رشد قدرت تمیز دادن؛ رشد قدرت تصمیم‌گیری و مآل‌اندیشی، رشد علمی و پژوهشی و رشد اخلاقی و تزکیه نفس است.

مقاله «**بررسی تطبیقی نظریه مقاصد شریعت با اهداف شریعت از منظر تفکر شیعه و اهل سنت**» تبیین می‌کند که خداوند متعال در تشریح احکام الهی، مقاصدی را در نظر داشته است و اما نمی‌توان با نگاه افراطی به اهداف و مقاصد شریعت، دست از ظهور احکام شریعت برداشت.

نگاشته «**چرا جامعه‌شناسی معرفت به جامعه‌شناسی معرفت علمی متجر نشد؟**» در صدد پاسخ به این دو پرسش است: اولاً چه تلقی از علم سبب شد تا جامعه‌شناسان معرفت نتوانند محتوای معرفت علمی را مورد بررسی‌های جامعه‌شناختی قرار دهند؟ ثانیاً چه عواملی سبب شد تا تامس کوهن توانست برای اولین بار این کار را انجام دهد؟ پاسخ این است که جامعه‌شناسان معرفت به دلیل نگرش پوزیتیویستی نتوانستند معرفت علمی را مورد کاوش‌های جامعه‌شناختی قرار دهند. تامس کوهن به دلیل آشنایی با فلسفه ویتگنشتاین و بر گرفتن نگرشی غیر پوزیتیویستی کوشید تا برای اولین بار امکان بررسی جامعه‌شناختی معرفت علمی را مطرح کند.

نگاشته «جایگاه وجودی قلب در نفس‌شناسی صدرا» نشان می‌دهد که مرتبه قلب به عنوان نیرویی از نیروهای وجودی انسان و مرتبه متوسط از نفس است که هم‌عرض عقل قرار دارد. قلب، مظهر تجلیات حبی روح است.

مقاله «بررسی رویکرد خانواده درمانی روایی بر اساس رویکرد تهذیبی» با هدف بررسی ناسازگاری خانواده درمانی روایی با مبانی معرفت‌شناسی، انسان‌شناسی و ارزش‌شناسی اسلامی و تهذیب این نظریه در موارد ناسازگاری نگاشته شده است تا با نگاهی واقع‌گرایانه از این نظریه در کاربرست درمان در جامعه اسلامی ایران استفاده کرد.

مقاله «تحلیل دیدگاه ناصر خسرو پیرامون دو مفهوم عقل و دین» در صدد است تا نشان دهد خرد از نظر ناصر خسرو، نخستین صادر از ذات باری است و خداوند متعال، انسان خردمند را به گرفتن از خرد فرا می‌خواند؛ خردی که در بند نیازهای حیوانی بشر چون خور و خواب نباشد و نیازهای روحی و روانی او را بر طرف سازد. حکیم، خرد را به عنوان عالی‌ترین مفهوم در جهت دستیابی به اسرار و رموز آفرینش می‌داند که به همراهی دین و دانش، موجب سعادت و رستگاری انسان می‌شود.

سردبیر